

GEDICHT

Frekie

Wanneer 's middags om vier uur
onze schoolbel was gegaan,
en we gingen voetbal spelen,
dan kwam Freek er altijd aan.

Frekie woonde in de buurt,
Maar zat niet op onze school.
Hij was een imbeciele jongen,
een mongool.

Meestal riep er iemand wel:
'Kom maar, Frekie, doe maar mee.'
Welke kant hij uit moest schoppen,
daarvan had-ie geen idee.

Maar we legden soms de bal
op twee meter van het doel,
en we riepen: 'Schieten, Frekie!'
En hij trok een ernstig smoel.

Als het raak was, dook de keeper
mooi naar de verkeerde kant,
en 't was góal, en dan was Frekie
kampioen van Nederland.

Misschien vind je Frekie zielig,
Maar dat was-ie niet voor mij,
Want ik zag nog nooit een jongen
die zo blij kon zijn als hij.

Willem Wilmink
In: Verzamelde liedjes
en gedichten
Uitgeverij: Bert Bakker
Foto: Anita Riemersma

Gedicht Frekie, begin een theorie van eenvoud

Op de vorige pagina staat het gedicht Frekie van Willem Wil-mink. In zes coupletten staat de essentie van goed beweegonderwijs beschreven. Theoretische concepten hebben vaak veel woorden nodig om de inhoud uit te leggen. Voor denkers is dat boeiend om te lezen, maar voor doeners en voelers lastig. Zij hebben behoefte aan korte teksten die snel een beeld op roepen. Voor mij is dat het gedicht Frekie. | Chris Hazelebach

Het begin

In 1974 hoorde ik als eerstejaars student het gedicht Frekie tijdens het tv-programma De Stratemakeropzeeshow. Door de wijze waarop het gezongen werd door Joost Prinsen kwam het direct bij mij, als gevoelsmens, binnen (<https://www.youtube.com/watch?v=6fH-59ivr3U>). Ook als ik het gedicht voorlees aan studenten en bij workshops zijn er altijd toehoorders die geraakt worden door het gedicht. Het gedicht is voor mij het begin van een theorie over beweegonderwijs, een eenvoudig begin. Een theorie die direct een gevoel oproept heeft een grote kans om te beklijven. Veel oud-studenten kennen het gedicht nog. Als opleider op de Calo begon ik elk jaar mijn eerste les met het voorlezen van dit gedicht met de opmerking dat in dit gedicht mijn hele visie op beweegonderwijs verborgen zit. Daarna stelde ik de vraag wat dit gedicht te maken heeft met goed beweegonderwijs. In elk couplet staat een verwijzing naar een inhoudelijk aspect, maar er is voor mij één woord dat er uitspringt. Hieronder een didactische analyse van het gedicht met een verdieping op één woord en een afwijzing van een couplet.

Didactische tips

*Wanneer 's middags om vier uur
onze schoolbel was gegaan,
en we gingen voetbal spelen,
dan kwam Frek er altijd aan.*

In dit eerste couplet wordt duidelijk dat kinderen willen bewegen om elkaar te ontmoeten. Voor kinderen is bewegen geen doel om gezond te worden of om beter te worden, dat wil het onderwijs. Na schooltijd gaat het om andere zaken. Voor mij herkenbaar want ik ging na school altijd voetballen in het park met vriendjes uit de buurt. Daar werden we dan na een tijdje weggestuurd door de parkwachter. Nu zijn er aangelegde voetbalvelden waar kinderen voetballen en soms met een buurtsportcoach erbij. De vraag is hoe het bewegend ontmoeten gestalte krijgt als de kinderen het zelf doen of als dat gebeurt onder leiding van een professional. Bijvoorbeeld is de omgangscultuur bij freesporten als skaten of freerunning anders dan bij voetbal?

De didactische tip is dat het belang van bewegen voor kinderen vooral ligt bij het ontmoeten van anderen.

*Frekie woonde in de buurt,
Maar zat niet op onze school.
Hij was een imbeciele jongen,
een mongool.*

In dit couplet komt de diversiteit tussen kinderen in beeld en dat deze verschillen direct herkenbaar zijn. Kinderen benoemen deze verschillen met eenvoudige termen; mongool, slome, rooie, schele, dikzak, spriet. In onze volwassen oren zijn dat onaanvaardbare scheldwoorden en zo worden ze helaas ook gebruikt. Maar in dit gedicht zorgt de etikettering ervoor dat de andere kinderen rekening houden met het zichtbare verschil. Rekening houden met verschillen begint met het erkennen van de verschillen. Er zijn altijd betere en slechtere bewegers in een groep en weten wie de slechte bewegers zijn is nodig om voor elkaar te leren zorgen. Dat dit besef van verschil door kinderen gekoppeld wordt aan eenvoudige termen is geen pestgedrag, maar het begin van leren.

De didactische tip is dat onderlinge verschillen bespreekbaar zijn.

*Meestal riep er iemand wel:
'Kom maar, Frekie, doe maar mee.'
Welke kant hij uit moest schoppen,
daarvan had-ie geen idee.*

Deze uitnodiging aan Frekie, raakt mij het meest. Doe maar mee, je hoort erbij is een kernzin voor elke gemeenschap en zeker voor een school. Bijvoorbeeld bij het freerunnen op straat is het gewoon dat jongeren elkaar stimuleren om mee te doen en te laten zien wat ze kunnen. In de traditionele sportwedstrijdcultuur

is dat anders, omdat een zwakke beweger nadelig is voor het team. De zwakke voetballer zit op de bank, zoals Pietertje in de pindakaasreclame. Op het schoolplein en buurtplein is gelukkig nog wel te zien dat goede voetballers het leuk vinden om met zwakke voetballers te spelen. Het onderwijs is er om te leren met iedereen samen te spelen. Dit vraagt van de goede bewegers dat ze een gebaar maken naar de ander om mee te doen.

De didactische tip is dat in heterogene groepen de goede bewegers meer te leren hebben dan in homogene groepen.

Maar we legden soms de bal op twee meter van het doel, en we riepen: 'Schieten, Frekie!' En hij trok een ernstig smoel.

Dit couplet laat zien dat kinderen in staat zijn om het arrangement aan te passen. Zo werd in mijn tijd in het park de grootte van het doel bepaald door de grootte van de keeper. Bij een kleine keeper lagen de jassen dichterbij elkaar. In het gedicht staat dat de bal op twee meter van het doel ligt, dat is wel erg dichtbij voor een penalty. Een echte penalty is op elf meter en dan is zeven meter al een grote vereenvoudiging. Maar twee meter is in de pistemetafoor pas echt een groene piste, omdat de bal dan in ieder geval het doel haalt.

Een ander mooi didactisch aspect in dit couplet is de aanwijzing die Frekie krijgt, namelijk 'schieten'. Geen aanwijzing over de positie van het standbeen of de binnenkant van de voet. Ook niet over de hoek van het doel waar de bal naartoe moet. Slechts de activiteit zelf wordt genoemd: 'schieten'. Het zorgt ervoor dat Frekie direct begrijpt wat hij moet doen ('ernstig smoel').

De didactische tip is dat een toewijzing voor een mindere beweger beter werkt dan een aanwijzing, omdat die vaak als afwijzing ervaren wordt.

Als het raak was, dook de keeper mooi naar de verkeerde kant, en 't was góal, en dan was Frekie kampioen van Nederland.

Deze vier regels omvatten de essentie

van beweegonderwijs. Allereerst het risico dat het aanbod toch niet op maat was, want de kans bestaat dat Frekie de bal niet raakt. Geen enkel onderwijsaanbod kan succes garanderen, ook niet als het evidence based is. Maar als het wel lukt en hij maakt een goal dan is hij kampioen van Nederland. Ik lees niet dat hij dan de beste is, maar dat iedereen om hem heen blij is, dat we met elkaar wat te vieren hebben. Dit succes is te danken aan de keeper, omdat die de verkeerde kant op duikt. Elke eerstejaars student snapt dit, maar nog niet de complexiteit van deze keepersactie. Mogelijk moet je daar zelf keeper voor zijn geweest. De bal ligt twee meter van het doel, dus de bal is snel bij het doel. De keeper kan voor het schot nog niet naar een hoek op duiken, want misschien gaat de bal die kant op en dan heeft die de bal. De keeper moet wachten tot de bal geschoten is en heeft dan kort de tijd om de verkeerde kant op te duiken. Soms zie je ouders met een kind voetballen en die stappen dan expres de verkeerde kant op zodat het kind een doelpunt heeft gemaakt. Dan maak je eigenlijk de doelpuntenmaker belachelijk. Er zit een groot verschil tussen expres de verkeerde kant op stappen of mooi naar de verkeerde kant duiken. Je moet een goede keeper zijn om dit 'mooi' te kunnen. Mooi het verkeerde doen, kan helpend zijn voor de ander. De didactische tip is dat de keeper het hoogste niveau van bewegen (stralend Falen) waar maakt en dat dit in het onderwijs beter te leren is dan in de sport.

Een afwijzing

Misschien vind je Frekie zielig, Maar dat was-ie niet voor mij, Want ik zag nog nooit een jongen die zo blij kon zijn als hij.

In dit couplet schrijft Wilmink zijn achterliggende idee bij dit gedicht. In een terugblik op het gedicht bekent Wilmink dat die dit niet had moeten doen. Het laatste couplet kan beter weggelaten worden, zodat elke lezer een eigen betekenis erin kan lezen. Zoals hierboven staat heb ik er wat anders in gelezen dan Wilmink bedoeld had. Bovendien geeft

Wilmink een invulling van Frekie als zielig en blij, maar we weten niet wat Frekie er zelf van vond. Voor mij gaat het gedicht vooral over de andere kinderen. Graag had ik willen weten wat Frekie hiervan vond, maar daar gaat het gedicht niet over. Zo is het ook in het onderwijs, we doen een aanbod, we begeleiden het zodanig dat het een succes kan worden, maar wat er van binnen bij de leerling gebeurt blijft vaak een vraag.

De didactische tip is om voorzichtig te zijn met het oordeel over bewegen, vraag het de beweger zelf wat die van waarde vond?

Tot slot

De titel van deze tekst verwijst naar een gedicht van Ted van Lieshout 'Begin een torentje van niks'. Het tweede gedicht dat ik deelde met studenten. Als student moet je theorie'tjes bouwen als torens, die als oriëntatiepunten in de praktijk kunnen dienen om je eigen weg in het beweeglandschap samen met de kinderen te bepalen. Vaak zijn deze torens te vol gestopt met theoretische kennis en dan zijn eenvoudige woorden en gedichten een dankbaar torentje van niks. ●

Contact

ca.hazelebach@planet.nl

Kernwoorden

pedagogisch klimaat, bewegingsonderwijs, burgerschap